

Kroonwerk Coehoorn te Nederasselt

door Jan Willemsen

Al sinds de Middeleeuwen was Grave een belangrijke vestingstad die de toegang vormde tot Gelder en controle over de Maas gaf. Toen in 1586 de Spanjaarden onder Parma de stad innamen, bleek dat Grave zwak was aan de kant van de Maas en dat de vijand vanaf de Nederasseltse kant een goede aanvalspositie had. Na dit beleg werd dan ook in de Nederasseltse uiterwaarden het lunet Verloren Cost aangelegd, een klein driehoekig verdedigingswerk met twee flanken. Zo trof prins Maurits de vesting aan tijdens het beleg van 1602.

Na de verovering van Grave in 1602 bouwde de Republiek rond het lunet een hoornwerk. Dat is een buitenwerk van een vesting bestaande uit twee halve bastions met daartussen een courtine, een vestingwal.

De belegering van Grave in 1602 door prins Maurits; de loopgraven en wallen (circumvallatielijnen) van Maurits zijn aangegeven, ets (Rijksmuseum, Amsterdam, RP-P-OB-80.610)

Grondteekening der stad Graave, 1740 (uit: Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden, deel II, Amsterdam, 1740, BHIC, 343-1271)

Atlas van Frederick de Wit, Grave met het hoornwerk over de Maas (Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, KB KW 1046 B 16)

Coenraet Decker, Belegering van Grave door Willem III en Karel Rabenhaupt, gezien vanaf de Nederasseltse kant, 1674, ets (Rijksmuseum, Amsterdam, RP-P-1960-43)

Caspar Netscher (copie naar), Menno Baron van Coehoorn (1641-1704), Generaal der artillerie, vestingbouwkundige, 1675-1700 (Rijksmuseum, Amsterdam, SK-A-1552)

Toen aan het begin van de Frans-Hollandse oorlog, in het rampjaar 1672, de Franse legers naar onze regio waren opgerukt, konden zij op 5 juli 1672 Grave zonder slag of stoot innemen. Eind 1672 ging prins Willem III, die was benoemd tot stadhouder en opperbevelhebber van het Staatse leger, over tot de tegenaanval. De oorlogskansen keerden. In 1674, na een moeizaam beleg, slaagde hij erin de vijand te verjagen en kwam de stad weer in Staatse handen.

Op initiatief van prins Willem III werd de vesting Grave gemoderniseerd en kreeg de Nederasseltse kant een belangrijke face-lift. Tussen 1699 en 1701 verving Menno van Coehoorn, die in 1695 tot inspecteur-generaal der fortificatiën was benoemd, het lunet en hoornwerk Verloren Cost door een kroonwerk met drie bastions en weermuren (courtines) die gedekt werden door papenmutsen (verdedigingswerken in de vorm van een bonnet). Binnen het kroonwerk kwamen provoost-, wacht- en kruitmazijnen en aan de westzijde een valbrug over de gracht met een houten wachthuis. De schipbrug over de Maas verbond het kroonwerk met Grave.

In de achttiende eeuw werd het kroonwerk dat de naam kreeg van zijn ontwerper Menno van Coehoorn, meerdere malen aangepast. Zo kwamen er een bomvrije kazerne voor de manschappen, poternes (min of meer verborgen poorten) en buskruitmazijnen en een beweegbare brug over de gracht die de oude valbrug verving.

De Canon van de gemeente Heumen

In 1794 werd Grave opnieuw belegerd, nu door het Franse revolutionaire leger. Generaal De Bons, 74 jaar oud, was verantwoordelijk voor de verdediging. De overmacht was echter te groot, de stad werd in puin geschoten, de troepen van De Bons werden krijgsgevangen gemaakt en naar Frankrijk getransporteerd. Hijzelf overleed op 15 november 1800 in Heumen. In de twintigste eeuw werd zijn naam verbonden aan de nieuwe kazerne in Grave waar bij de ingang, in 1954, een monument voor hem werd opgericht, gemaakt door de Heumense beeldhouwer Jac Maris.

Rond een vesting ligt altijd een *zone non aedificandi*, een strook land waar niet gebouwd mag worden. Men moest immers de vijand kunnen zien naderen en die mocht geen beschutting kunnen vinden binnen schootsafstand. Om deze reden is de Maasdijk bij Nederasselt op enige afstand aangelegd van het kroonwerk en is er nooit tussen dijk en vestingwerk gebouwd.

Ten gevolge van de Vestingwet van 1874 verloor Grave zijn status als vesting. Het kroonwerk Coehoorn bleef jaren intact, tot het bij de kanalisatie van de Maas tussen 1918 en 1929 deels werd gesloopt. Vervolgens, in 1972, verwijderde men 1/7e deel van het kroonwerk om meer ruimte te scheppen voor de toe- en afvaart van de sluis. Er is echter meer bewaard gebleven van het kroonwerk dan een eerste aanblik zou doen vermoeden. Onder het maaiveld zitten nog veel muurresten. De tenaille, de stervormige buitenrand van het kroonwerk, is herkenbaar gebleven door de aanleg in 1972 van Maasheggen op die plaats. De glooiende hellingen aan de noordzijde van de tenaille zijn restanten van de oorspronkelijke hellingen en zijn in het terrein nog vaag zichtbaar. Op warmtebeeldfoto's, gemaakt vanuit satellieten, zijn de contouren van het kroonwerk met de drie bastions nog goed zichtbaar.

Luchtopname Kroonwerk Coehoorn (foto Graafs Museum, 2006)